

ביאורים

מהדורת אור עציון

²¹⁶ ישנם אנשים הטוענים שאין צורך לשמור את השבת מפני שנאמר בתורה (שמות לא, טז) שהשבת היא "ברית עולם", ומכיוון שלמילה 'עולם' יש בתורה מספר מובנים, אפשר להבין אותה במשמעות יותר מצומצמת ולא דווקא לנצח.

²¹⁷ אולם האמת היא שלמילה "לעולם" ישנן שלוש משמעויות: ¹ חמישים שנה, כמו שנאמר לגבי עבד נרצע (שמות כא, ו): "ועבדו לעולם", והכוונה היא לעולמו של יובל, חמישים שנה. ² כל החיים של האדם שדובר בו, כמו שאמרה חנה לאלקנה שהיא תעלה לשילה כששמואל יגדל ויגמל, ואז היא תעלה אותו והוא יישאר במשכן לעולם (שמואל א, כב) - והכוונה היא לכל ימי חייו. ³ הכוונה הפשוטה היא כל זמן שהעולם קיים.

²¹⁸ כשאנו מתבוננים במצות השבת שנאמר בה "לעולם" ושואלים מהו אותו "לעולם", חייבים לומר שהכוונה היא לאפשרות השלישית מפני שירמיה שחי כשמונה מאות וחמישים שנה אחר הציווי על השבת, מזהיר את בני ישראל לשמור את השבת, כמו שנאמר (ירמיה יז, כב): "ולא תוציאו משא מבתיכם ביום השבת", וכיוון שחלפו יותר מחמישים שנה מהציווי, וגם כל האנשים ששמעו את הציווי הראשוני נפטרו, ההסבר היחיד למילה "לעולם" המופיעה באיסור שבת הוא כל עוד העולם קיים.

²¹⁹ יש השואלים שאלה אחרת: איך ניתן להוכיח מהתורה את נצחיותה, הרי כל אמירה שמעידה על נצחיות התורה ניתן להסביר באופן אחר ולומר שהכוונה היא לזמן מוגדר? את השואלים הללו נשאל אנו - האם יש בעולם ביטוי ברור לנצחיות שלא ניתן להסבירו באופן אחר? אם יאמרו שאין דבר כזה הם מערערים את כל יכולת ההבעה המדויקת; ואם הם יכירו בקיומו של ביטוי כזה, נאמר להם שנצחיות התורה התבררה בביטוי זה.

²²⁰ טענות ה"ברהמיים"

ישנה כת הנמצאת בהודו הנקראת "ברהמינים". יש הטוענים שלכת זו ישנה מסורת מאדם הראשון שמותר ללבש שעטנו, לאכול בשר וחלב ולחרוש עם שור וחמור יחד, ואם כן אסור להם לשמוע לתורה נביא שיאסור עליהם דברים אלו מפני שיש להם מסורת ארוכת שנים שדברים אלו מותרים.

²²¹ האמת היא שאלו אינן טענותיהם של הברהמינים אלא של אחרים הטוענים זאת בשמם; הברהמינים עצמם טוענים רק שהדבר מותר ולא טוענים שקבלו זאת מאדם הראשון. דבר זה נכון לעבר הרחוק - פעם דברים אלה היו מותרים עד שהם נאסרו על ידי הקדוש ברוך הוא. לאסור דבר קל יותר מאשר להתיר, משום שכל אדם יכול לאסור על עצמו את הדברים המותרים הללו מכל מיני סיבות, למשל אנשים שאכילת בשר וחלב עושה להם בעיות בעיכול, ברור שיהיה להם מותר להפריד בין בשר לחלב או אדם שיש לו אלרגיה לשעטנו - פשוט שלא ילבש אותו, כך גם אם יבא נביא ויאסור את הדברים האלה, הם יוכלו לקבל את האיסור.

²²² לא זו בלבד שהברהמינים אינם טוענים זאת אלא אחרים הרוצים להקניט, אלא שהם גם לא יטענו זאת בעתיד, מפני שיש הבדל בין אדם המבסס דבריו על קבלה ומסורת שאינו יכול לשנות את דעתו מהיום למחר, ובין האדם הקובע את השקפת עולמו על פי מחשבתו המשנה את דעתו בכל יום. הברהמינים לא טענו כך אף פעם, ולעולם גם לא יטענו.

²²³ לאחר שסרו כל הטענות בעד ביטול התורה והתברר לנו שהתורה נצחית, אנו חייבים לקיים את מצוות התורה כדי שהעמל שהשקענו בבירור לא יהיה לריק, כמו שנאמר (איוב לט, טז): "הקשיח בניה ללא לה לריק יגיעה בלי פחד", ואז נהיה כאנשים ללא שכל, כמו שנאמר (שם שם, יז): "כי השה אלוה חכמה ולא חלק לה בבינה". אנו חייבים לשמור על עצמנו שלא נגיע למצב זה.

משמעות המילה עולם

²¹⁶ ואנשים מהם דקדקו במלת עולם, ואמרו ראוינהו בלשון עברי מתחלקת לחלקים. ²¹⁷ ואמרנו כן יש לה שלשה ענינים, אחד מהם חמישים שנה, והשני ימי הנזקר ההוא, והשלישי כל ימי עולם. ²¹⁸ וכאשר נראה את זה על מצות השבת, יבטלו השני ענינים, ויתקיים האחרון. כי ראוינו את ירמיהו והוא אחר דור משה, קרוב לשמונה מאות וחמישים שנה, ואחר דורות רבים וכתות רבות מבני ישראל, מזהירים על שמירת יום השבת, ושלא יעשה בו מלאכה, כמו שאמר (יז, כב) ולא תוציאו משא מבתיכם ביום השבת. וכל מלאכה לא תעשו וקדשתם את יום השבת כאשר צויתי את אבותיכם. וכיון שבטל זמן החמישים, וזמן האנשים ההם, לא נשאר מן החלקים כי אם ימי העולם.

לכל מילה אפשר למצוא משמעות אחרת

²¹⁹ וקצתם שואלים אותנו על מלות הקבלה אשר שמענו בהתקדמת מצוות התורה כל ימי עולם, והוא חושב כי מאמר שנאמר לו יסברו סברא אחרת לשנותו עלינו. ומנהגנו שנאמר לו, הימצא בעולם דבר אמתי מבאר תסתלק עמו כל סברא וכל ספק? ואם יאמר לא, יבטל אמתות הדבר וישימהו כלו ספק. ואם יאמר כן, נאמר לו בדבור ההוא האמתי שמענו הציווי לשמור מצוות התורה.

טענות ה"ברהמיים"

²²⁰ וראיתי מהם מי שאומר: אם יאמרו לכם הברהמיים "אנחנו קבלנו מאדם הראשון, שנלבש שעטנו ושנחרש בשור ובחמור יחדו, ואין לכם לקבל דברי נביא שיאסרום כי אדם אמר לנו שלא יבטלו. ²²¹ ואלה, וישירף האלהים, טענות אין להם עקר, אבל הם טוענים אותם לברהמיים, אבל טוענים הברהמיים שהם מתירים בלבד, ואנחנו גם כן מודים שהיו מתירים בעת שהיו. והקרבת מניעתם בשכל, מפני שהיה אפשר לאדם להמנע מהם מצד עצמו לתועלת שתגיענו, ²²² ואלו היה בא ברהמי" לטען לעתיד מה שטענו להם, לא היו שומעין לו, כי המקבל איננו אומר בכל יום אלא מה שאמר באתמולו, ואיננו כמו החושב הנועץ, שאפשר לו לומר נגלה לי היום מה שלא עמדת עליו אתמול.

יש לקיים המצוות

²²³ ועתה, ירחמך האל, אחר שסרו אלה הבטולים מעלינו ובטלו, התמה הגדול עלינו שלא נקים אלה המצוות אשר יגענו והשתדלנו להעמידם, הלא תשובו היגיעה לריק, כמי שאמר עליה (איוב לט, טז) הקשיח בניה ללא לה לריק יגיעה וגומר, ונהיה אז כמי שאין לו דעת ולא תבונה, כמו שאמר (שם שם, יז) כי השה אלוה חכמה ולא חלק לה בבינה. וצריך להשמר מזה.

מתחלקת לחלקים - מתפרשת במשמעויות שונות. יסבר - יוכל להתפרש. תסתלק עמו וכו' - דבר שאי אפשר לפרשו בשום אופן אחר. הברהמיים - כת מסוימת (ראה פירוש אור עציון). מתירים בלבד - הדברים לא נאסרו להם. המקבל - אמונה המבוססת על מסורת. תשוב - תהפוך.